АТАЕВЛӘР АИЛӘСИ

II ШӘКИЛ

Хосров Атаевин гонаг отагы, Рейһан—Мөһрчаһ.

Мөһрчаһ—(дикилир) Инди мән сизә кәлә-кәлә Илдырым Атаев, бағчаһындакы әсаһ мәк агачынын дибинә ојнајырдым. Бу ај әз гәмкин иди ки...

Рейһан—Бу агач өмүнү кечмиш чиланысы Фирәнкизин әлинкарды. Сәккиз ил габаг бәнзи агачы о әммидир.

Мөһрчаһ—Бәјәм Илдырым Атаевин иншаласы вар иди?

Рейһан—(Башлы тәсдиг едир)

Мөһрчаһ—Бәс нечә одду?

Рейһан—Әфрәдлыдыр.

Мөһрчаһ—Нә учун? Бир даныш.

Рейһан—О заман әмин бурда мүһәндис ишләјирди. Фирәнкиз дә бағчалыг аграному иди. О әсаһ агачы әкилән ај тәләбәләри олмазы иди. Лакин һеч кәләнәмәјидә һаҗа, бәзән арадаларда нәсаһәтләр дүшүр.

Мөһрчаһ—Нә үчүн?

Рейһан—Өмүмкилик конторуда Лиза адлы чаван бир плановик ишләјирди. Бу, олдуча кәзәл, шән, зарафатчы бир гызы гызы иди. Өз ај Дилшад ханымын досту иди. Тез-тез, демәк олар ки, һәр күн бизә кәлирди.

Мөһрчаһ—Илдырым Атаев дә сизә одурму?

Рейһан—Бәли, бирдән бәзә бир шејлә чыхды ки, күн Илдырым әмин Лизаја бу-руумушдур. Өзләри дә тезликлә әвләнәчәкләр.

Мөһрчаһ—Ејтмы, бәс мәсәләнин көку һарадан галхмышды?

Рейһан—Бурадан! Бизим бу әмимиздән!

Мөһрчаһ—Нә данышырсан, Рейһан?

Рейһан—Билирсәнми, Дилшад ханым әмминин Фирәнкизлә әвләнмәсә дә, билирми.

Мөһрчаһ—Ахы нә үчүн?

Рейһан—Чүнки Фирәнкиз һәр чәһәтдән ондан үстүн иди. Тәһсилдә, кәзәлликлә... Она көрә да Дилшад ханым һәр күн Лиданы әзиз гонаг чағырыр, әдә вәзиффәт ярадыры ки, Фирәнкиз дә истәр-истәмәз тез-тез гонаг бағ алуруу (пауза).

Мөһрчаһ—Һәр һаҗа Фирәнкиз бәјүк сәһв этмишдир!

Рейһан—Сарадар буну о әзу дә э'тираф едирди.

Мөһрчаһ—(хәзәл инчидә) Илдырым Атаев ону чохму севирди?

Рейһан—Бәли ки, чох севирди. Илдырым, Фирәнкиз чүмләсі кәзәнләри сонра әдә бәс әмим бир күнүн ичиндә гочалды (пауза).

(Илдырым Атаев дахил олур)

Рейһан—Әмм, бу гәдәр ишләјин, йорулмалы?

Илдырым Атаев—(күдүмсәјир) Йорулана өз ламымдыр?

Рейһан—(әйнә зарафатла) Бир стәкан әтирли чай!

Илдырым Атаев—Афәрин!

Рейһан—Бу дағыгы! (О бири отага гачыр)

Илдырым Атаев—Бағчадакы агачлара бахырам, дикилир әдирм ки, сәккиз ил өнчә тез кәлиб-кечиб... Мәним кәрпә гоҳбәкетмәјим фидаилар инди бәјүк агач олубдар.

Мөһрчаһ—Пәгин ки, бурда һәр шеј сизә кечмишдиры хатырладыр.

Илдырым—(зарафатла) Кечмишләри хатырламаглар даһа әхшајыр.

Мөһрчаһ—Нә учун? Әлә хатирәләр вар ки, онлар һәр гәдәр ачы олсалар да ону да хатирләјирләр.

Илдырым Атаев—(күдүмсәјир) Сиз ајдо оланда мәнә дә сизә кәлирди. Мән дә әз күман едирдим ки, һәр кәдәрки хатирәнин өзүндә дә бир кәзәллик, бир романтика вар... Анчаг сорагдар кәрдүм ки, һәх! Из-тирад-нитрабгыдыр. Она көрә дә чалышын хошбахт олум!

(Пауза, Рейһан чай көтирир)

Рейһан—(Стоканы пишә тутараг) Нә чадир, әмм?

Илдырым Атаев—Ә'ла (чайы алыб габағына гојур.) Дөнүк, Мөһрчаһынын чәкдиклә зайифлајыр Рейһан һәмсә кечирир.

Рейһан—Әлдәр ки, вар!

Илдырым Атаев—Мән сизин йөлдашларынызы гибә әдирәм.

Рейһан—Бәс буна чох шаиф, Фузули күчәсиндә тикилмиш ашаһын бәнзәсі хошунуза кәлирми?

Илдырым Атаев—Үмумийәтдә әхшајдыр. Үслубундакы кәнишлик, сорбәстлик, сәф, лакин кәзәл олмаг чәһәт мәнә хүсусилә хошдур. Сүтунларын башлыглары, тагларын гуруулуу чафис, чазибәдәрдир. Бахдығча адам өзүндә нә исә фәрәһин бир шеј дүшүр.

Рейһан— Ах, доғрудаммы?! Биз һәмишә бу барәдә нарәһәт олурдуг, әмм...

Илдырым Атаев—Анчаг мәнә әлә кәлир ки, нахышлардан ибарәт олмасы, бәлкә чох сәнәт ки, онлар нә исә бир шеј ифадә едирдиләр. Лакин о, бу гәдәр дә чидди олсајды...

Мөһрчаһ—(гызарараг) Бу чох әмәксиз тәнгид одду.

Илдырым—(күдүмсәјир) Ахы мән һәсс әдирәм ки, сиз сәнәтә һәр шейин бизим «Кендәлан» чайы кими сакит әхмәсі тәрәддүдлә дәјиләсиниз.

Рейһан—Доғрудур!

Илдырым—Әлә ики әмәјин сәләрәнләри парт олмайын. Гой сизин бу илк әсәринизә парлаян нә'мәә гыгылчмалары кәлчәкдә сизә бир ај, бир алов олсун!

Илдырым Атаев—«Ким билирәм ахыр, бәлкә!» Нәдән нә'мәә олмасын ки?

Рейһан—Хејир, бүјүрүн, әйләшин.

Шәнсәвәр—Рича әдирәм әәмәт чаймәйин (отурур), истирәһәт күнү оланда адам лап дарыхыр. Хүсүсән мәним кими һеч бир кәси олмаяндар.

Рейһан—Бәдә ола дейрсәнмә? Сизә ки, бүтүн шәһәр таныјыр.

Шәнсәвәр—Һәр бир таныша да дост дејил! Сәфәт бағламаг олмур, Рейһан ханым.

Рейһан—Әдәбдә, адам өз гәлбинә ахын оланларда көрүшү-данышмаг истәјир.

Шәнсәвәр—(Чәнкирин «сәләрәнләрдә» истәнилән нисс әсәр, лакин јэ вурмур) Доғрудур.

Чәнкирин—Мән әрәр әдәрдим ки, бүтүн милис ишчиләри сизин кими инчә тәбиәтли олаймыдар, Шәнсәвәр.

Шәнсәвәр—(күдүмсәјир) Сиз комплемент демәдә һаҗатинан артыг сахаватлисиниз, Бәдәли мүстәнтиг.

Чәнкирин—Бунун өйнә бәдәдур. Өзүнүз билирсиниз ки, нисан үчүн сахаватдан кәзәл кейфийәтдир.

Шәнсәвәр—Шүбһәсиз. (Пианинонун дилләринә биринә тохунараг) Бахта ки, Чәнкирин мәни инчә тәбиәтли бир адам һесаб едир, о заман ачы әдирәм бир шеј чаласнымы, гулаг асар.

Рейһан—Өнә тоғалара һөрмәт борчумуз.

Шәнсәвәр—Тошәкүр әдирәм.

Рейһан—(Пианинонун габағында отураг) Нә чалым?

Шәнсәвәр—Сиз өзүнүз нә истәјирсә...

Рейһан—Бәлкә мәним үрәйим истәјир сизә хош кәлмәзи! (Пауза)

Шәнсәвәр—Оса билмәз!

Рейһан—Баш ки, мән сизин бу э'тимадынызы дөгрулдајдым.

(Чалыр. Чәнкирин гаҗлыб пәнчәрәнин бағчая тамаша әдир. Мөһрчаһ да онун јанына кәлир вә онлар нә һаггындаса данышырлар. Шәнсәвәрин Рейһанын янындакы стула сөјәнмәји).

Шәнсәвәр—(янына Рейһанын әлиндә білдәчаһын бир сәсә) Сырага күн ахшам әвининин янынан кечирдим. Сиз онда да бу сонатаны чалырдынмы. Даниҳәр кейфи гулаг асдым. (Пауза) Көрүрсүнүз, онун ерина мән олсам утанырдымсан сизин гуруна бала бинәсдим. Амма, о...

Шәнсәвәр—Амма о, бу әвдә өзүнү әә арадыр ки, күн мәним еләмә дәлилләрә тутмаг истәмәсинин бизә һеч дахли јохдур. (Пауза)

Шәнсәвәр—Сиз бу барәдә һөллаш Атаевлә бир данышса идинмы ки, олмазды.

Дилшад—Атаевә әә сәз јемә! Бу чох әмәксиз тәнгидә дүшдүм.

Шәнсәвәр—Билирсинмә, Дилшад ханым, сиз агыллы бир гадын олдуғунуз учун мән һәр бир шеји ачыг данышмаг истәјирәм... Атаевин бу иш гарышмасы мүгаит вахтдыр. Өкәр Садыгов долашса...

Дилшад—Бу нә дејирсиниз?

Шәнсәвәр—Дикар тәрәфдән, Чәнкир ишиндә фанатик бир адамдыр. Оны анчаг Атаев кими бәјүк абторитет өз ериндә өтүрдә биләр. (Пауза) Көрүрсүнүз, онун ерина мән олсам утанырдымсан сизин гуруна бала биләмәзим. Амма, о...

Дилшад—Амма о, бу әвдә өзүнү әә арадыр ки, күн мәним еләмә дәлилләрә тутмаг истәмәсинин бизә һеч дахли јохдур.

Шәнсәвәр—Сизин ону бир гәдәр өјрәнмәјиниз, бир дәфә «уф» демәдим.

Рейһан—Сиз јаз кечмиш ритсарлар кими данышырсынмы. (Гашларымы чатараг бәйәнмәјиз ифадәдә вурур. Дилшада Дилшад! Ахтарыр)

Дилшад—О... Шәнсәвәрә, мән дедим бәс колмадынмы.

Шәнсәвәр—Нечә ола биләр ки, сиз чатырасынызы, мән калмәйим?

Дилшад—(янын сәсә) Сар олун, сиз сәтр бәдән аламсынмы.

Шәнсәвәр—Сиз мәни утандырырсыныз, Дилшад ханым.

Дилшад—(бөрдүн) Сиз бәдинә артыг тозаз'ларынызы бәлкә началынмы... Ой, бизим мүстәнтиг ги бурдәймыш ки... Хош кәлмишсиз. Бәс ачы үстә нә јчф? Рейһан, гонаглара ачыны гуллуг әламрсан. Рича әдирәм әйләшин.

Чәнкирин—Әзмәт чөкмәйин. Бүтүн ачы отурмагдан йорулдуг.

Дилшад—Сиздән инчимишәм. Бизә кечә кечә кәлирсиниз.

Чәнкирин—Иш-күч

Дилшад—(мәнаһы тәрәдә кудумсәјәрәк) Билирәм, билирәм, сон вахтлар ишинз-ямаг чохдур.

Рейһан—Чәнкирин, кедәк, Мөһрчаһыны дузаатлиләр еји макети сәнә кестәрмәк истәјирәм.

Дилшад—Мән сизин өз аиләмиз бир узаг әјәдә, бир отага кечирәм)

Рейһан—(Дилшадын гулағына) Бу Мәһрчаһ о бәјәнмәдиклиләр этмәк фикриндәдир.

Дилшад—(Чәнкирә) Әйләшин, чай ичин.

Чәнкирин—Сар олун. Ахшам тикинтиләрдә гуруу мүнәзирә оларчаһам. Кедиб бир аз һазырлашмаг лазымдыр.

Мөһрчаһ—Мүнәзирәнә нә мәнзудур?

Чәнкирин—«Биздә аилә вә чәмиәт»

Шәнсәвәр—Кәзәл мәнзудур. Бахтын әксәйә мәнгинлиәйә каиб гуллаг асардыр.

Дилшад—(Чәнкирә) Сизин чай ичин.

Чәнкирин—Сар олун. Ахшам тикинтиләрдә гуруу мүнәзирә оларчаһам. Кедиб бир аз һазырлашмаг лазымдыр.

Мөһрчаһ—Мүнәзирәнә нә мәнзудур?

Чәнкирин—«Биздә аилә вә чәмиәт»

Шәнсәвәр—Кәзәл мәнзудур. Бахтын әксәйә мәнгинлиәйә каиб гуллаг асардыр.

Дилшад—(Чәнкирә) Сизи мүстәнтиг адамсынызы

Атаевләр аиләси

(Әвәлки 3-чү сәһифәдә)

Хосров Атаев — Шәһәрмизә хошуна кәлирсиз!

Ирдырым — Бәзә бикалар тикмисиниз. Кәнә әвәзинә сәдәрини әз таныма! ачыр.

Шаһсуваров — Поллант Атаев ки, бәзә башлайыб чох чәмиз, бура Бакыны з етор.

Ирдырым Атаев — (Шаһсуварова гыгатла бахараг зарафатла) Бәс данышсаниз, Шаһсуварова!

Шаһсуваров — Шүкүр, ирдырым.

Ирдырым — Тикмисиз гарашмысы чохлуды әйтирсиниз.

Хосров Атаев — Дүнүн тикмәдим, гуртарды за кәсә ки вар. Әкәр бу алмасайды, бизим бүтүнлүмүз мәһв олмыш идә. (Чаһанкирә Шаһсуварова) Зәһрәтә, мән бәзә рейһәрин сизә пишәкешлиҗ етмәсини истәмирәм. Сиз бизим такси-гурутмадарыкымы горуйуб мүһафизә етмәнизә.

Шаһсуваров — Бу бизим вичаин борчумуздур.

Дилшад — Данышыг заманы гурда верар, чаһиз әдәрәк ешг етмәмиз бүюрсүнмә. Хосров за сабәрдә ачыр.

Чаһанкир — Чыхмаҗы мән кедим.

Дилшад — Бечә аз шеј бөлдүр. Ирдырымы калиби вичаинә бахмыҗы бир ерә кәнар әдәчәйик.

Хосров — Дөгрудур. Сиз бүюрун. Әйләнин мән дә бу дагыз кәлирм. (Дилшада Атаевдән башга бүтүн о бири отага кечир. Атаев башыны гарайыр)

Дилшад — Бүкүн бизим әвәзләнмәмизин дүз он илн тамам олур, Хосров.

Хосров — Кәрәк мәни бағышлаасан. Ирдырымын калиби әшитә-әшитә тәзәдән Ејим гучаг, сән вәрдиә ала биләмәм. Сабуктур!

Дилшад — (Күзүмөйнүр) Әйби бөлүр. Борчу-борчуну сагалтмыш олур. Бир ја ки, гочалар бәдбәхтдир ја кечмиш.

Атаев — (Онуна дүзүлмүш тутмаг) Сәнә нә ки из ачмаг гадагы ки, ким чәкәсән.

Дилшад — (Онуна дүзүлмүш тутмаг) Ахыр ки, сәнә дүнүн тутмаг ачмаг ки, ким чәкәсән.

Хосров — Ону бирдән ачмаг ки, бизим достумуз Чаһанкир, мәним кәзүмүн агы-гарасы бирчә бачым гызынын әрини дөлаҗмышдыр тутмаг истәйир.

Хосров — (Гашларынын чатмаг) Кимдән! Онунла адамы бечә кәс дөлаҗмаҗ билмәз.

Дилшад — Сан бачымы өз арзусунда аччыг. Хосров. (Гыса пауза) Әкәр Садыгын бачыны бир ин кәлсә о өзүн гызын балы дечә олар? Сабаҗы ки, гонум-гарагымы бөл.

Хосров — Нә учун сан ону тәбәссүм ачмыш верин Садыгдә? Ачы мән о бала сәнә дејим.

Дилшад — Бу сәнә бәзәк кәлир, Хосров. Сан кәмәк әлә Јатафот бөлбөх олмасын.

Хосров — Нә чүр кәмәк әдим?

Дилшад — Гойма әри дөлашсын!

Хосров — Бәзә дејим ки, кәнаһа олмасын дәмә бечә кәс дөлаҗмаҗ билмәз!

Дилшад — Сан бачыны верәйдин расми чанабы мәнә дә верирсан.

Хосров — (Ачыглыы уларг) Дилшад! Ахырынчы гофо сәнә тәкәтә әлирәм, әкәр бизим арамыздакы ол ишин мөһәббәтә мәһәл алмасыны истәмирсәнсә бир за мәндән бела шеј ачмаг истәмә! Мән хатә гулдур әлдәйим бу отуз илдә она хәјанәт этмәмишәм, этмәјәчәјәм ја.

(Чөврилиб ити аддымларла о бири отага кечир).

Дилшад — (Онун ардынча гәзәби бир нәзәр салараг) Ах, сән Атаевләр!.

(Пәрдә).

Москва. Умумиттифаг кәнд тәсәррүфаты сәркисинин баш кириш өјлу.

Охучуларын тәләби

Бу ајларда Јусиф Ширван, Новруз Канчалы вә Алиа Бабаәлинин ашаҗат бир групп ајчы республикамызын Газах, Агстафа, Тавуз вә Шамхор рајонларында ачмушдур. Рајон мәркәзләрә кечирилән ачмуш вә әдәби кечәләрә Азәрбајҗан ајчыларымыз И групп тајфасы ачмушдур. Бу групп азәрбајҗанлыларын ајчыларын